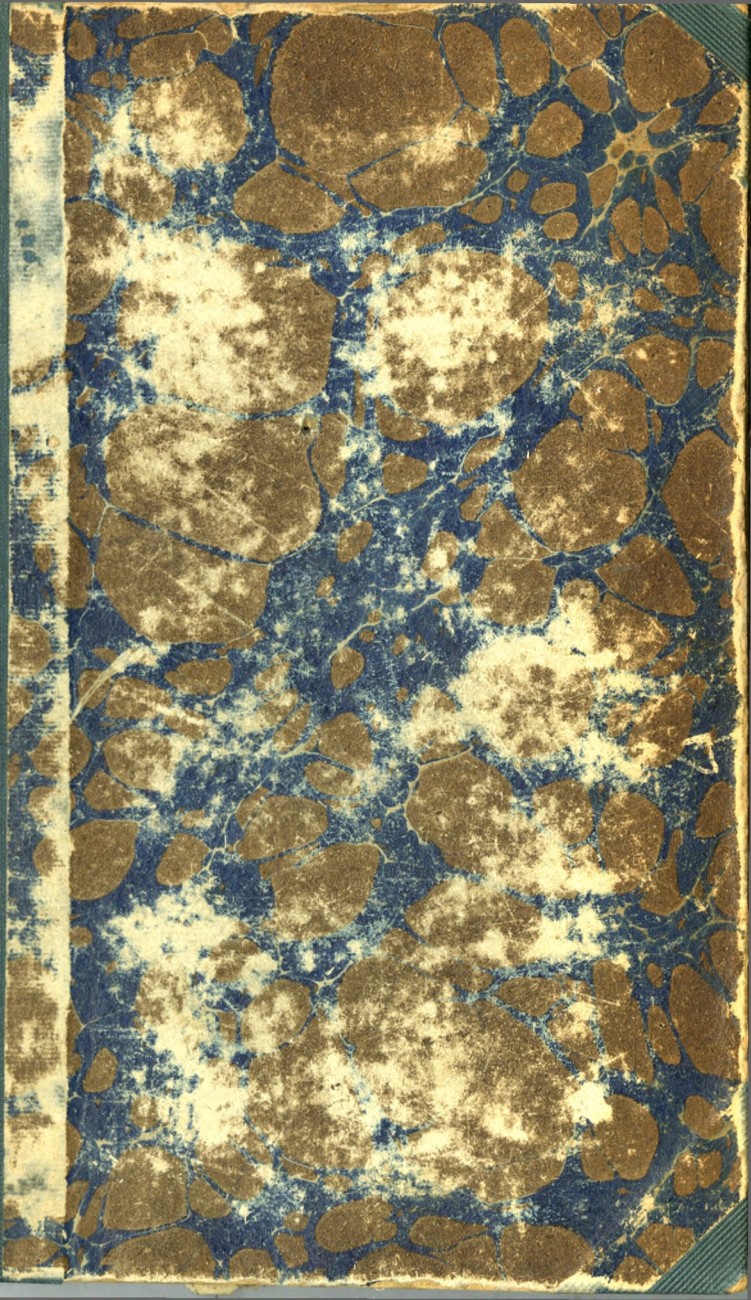

Politikai
röpiratok.

99.

99
776
✓
TISZA KÁLMÁN

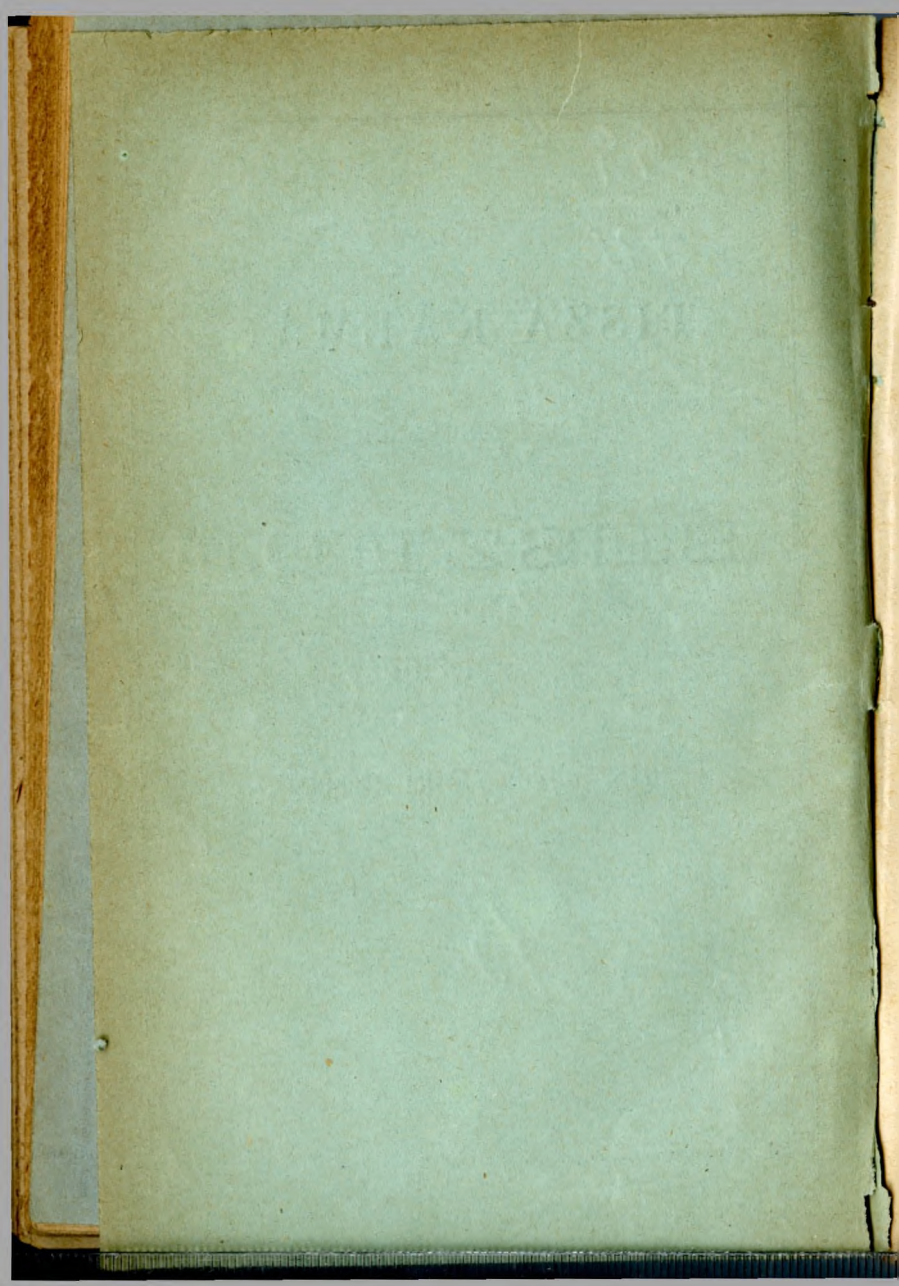
MINISTERELNÖK

BESZÉDE

a képviselőház

1878. február 15-ki üléséből.

15.

TISZA KÁLMÁN

MINISZTERELNÖK

B E S Z É D E

a képviselőház 1878 február 15-ki üléséből.

BUDAPEST, 1878.

AZ ATHENAEUM R. TÁRS. KIADÁSA.

Dr. BALLAGI GÉZA.

Budapest, 1878. Nyomatott az Athenaeum r. társ. nyomdájában.

T. ház!

Tisza Kálmán miniszterelnök: T. ház! (Halljuk! Halljuk!) Midőn a szőnyegen levő fontos kérdéshez a lefolyt kimerítő tárgyalások és a minden oldalról jött megtámadások után felszólalok, mindekelőtt két megjegyzést tartok szükségesnek előrebocsátani. Egyik az, hogy nem fogadhatom el azon vádat, melyet azok ellenében, kik a javaslatokat a házban védelmezik, több oldalról is felhoztak, hogy azt, a mit itten a javaslatok védelmében elmondanak, elmondani nem helyes, mert az nem magyar, hanem osztrák érdeknek használ. Nem fogadhatom el ezt pedig azért, mert egyfelől a szövetség megkötése szempontjából az érdeket mindkét félen főnuállónak tartom, de nem fogadhatom el azért sem, mert lehetlenség méltányosan követelni, hogy ha valamely javaslatok megtámadtatnak: most már, midőn azok a ház előtt fekszenek, azoknak védelmében azt, a mi elmondandó és elmondható, elmondani ne lehessen; sőt azt tartom, hogy bármik legyenek is az elmondandók, a nemzetnek magának teljes joga van hozzá, hogy a kérdés minden oldala megvilágíttassék, s a kormánynak is jogának kell lenni hozzá, hogy ezt megtehesse, mert hogy ha a javaslatok elvettétvén, az ország netalán kellemetlen helyzetek közé jutna,

épen a kormányt fognák azzal vádolni, hogy ő volt ennek az oka, mert elmulasztotta figyelmeztetni a házat és a nemzetet a következményekre. (Helyeslés a középén.)

S épen, mert ezen meggyőződésben vagyok, nem fogadhatom el azt sem, hogy ha részünkről rámutatunk a javaslatok elvetésének lehető következményeire, ez fenyegetésnek, intimidationnak mondásék, mert ha nem fenyegetés, nem intimidatió, de a véleménynek jogos indokolása az, a mit önök — bár tévesen, — de hiszem meggyőződésük szerint — minden nap hallatnak, hogy Magyarország ezen javaslatok mellett anyagilag, szellemileg, politikailag tönkre megy, (Mozgás a baloldalon) akkor csakugyan a más nézetűek részéről is, kik az önök nézetét nem tudják elfogadni, nem fenyegetés, nem presió, de a jogos indoklásnak fegyvere rámutatni viszont azon veszélyekre, melyeket mi az el nem fogadás esetében bekövetkezendőknek hiszünk. (Élénk helyeslés a középén. Mozgás a baloldalon.)

A mi magukat a támadásokat illeti, azok részint személyesek voltak a kormány ellen és talán első sorban én ellenem, részint megtámadtattak a kormánynak az egész kiegyezési tárgyalások alatt követett eljárása, részint megtámadtattak maguk a javaslatok.

A mi az elsőket, a személyes támadásokat illeti, azokra nem felelek, mert oly nemű megtámadásokra, a minők itt történtek, felelni a parlamenti illem és a parlament iránti tisztelet megsértése nélkül nem lehet. (Élénk tetszés a középén.) Megjegyzem azonban azoknak, kik e személyes támadások folyamán már ismételten emlegették, hogy mennyivel jobb volt az absolutismus, az u. n. Bach-rendszer, hogy én remélem, sőt meg vagyok győződve, hogy ezen időpont — és talán ők is csak azért sohajtanak rá visz-

szá, mert ők is ezt hiszik, — hazánkban bekövetkezni többé soha sem fog; de ha bekövetkeznék, igen furcsa változásokat látnánk az álláspontokban (Derűlttség és tetszés a középén.) 1850-ben s azon évek alatt legnagyobb része azoknak, kiknek ma semmi szabadság nem elég, kik előtt ma mindenki, a ki nézeteiket nem osztja, rossz hazafi, — vannak egyes kivételek — vagy a külföld numerosicherében, vagy itt a hazában, de ugy elrejtve tartózkodtak, hogy nevüket sem lehetett hallani (Tetszés a középén, mozgás a baloldalon), míg igenis mások, kik ma mérsékletet, a fejlemények lehető fokának megfelelő szabadsággal való megelégedést hirdetjük, mi igenis azon időkben, mikor az veszedelemmel járt, nem éltünk oly csendesen elrejtve (Igaz! ugy van! a középén) és higyjék el, hogy ha vissza jönnének ezen idők, melyek ne jöjjenek és nem fognak jönni, ismét ugyanez fogna önökkel és velünk történni. (Mozgás a baloldalon, helyeslés a középén.)

Különben a hónapok óta folytatott személyes támadások engem — ha nem mondom is, minék mondjam — kellemetlenül érintenek, de az általam védett politika és javaslatok iránt nagy mértékben megnyugtatók. Mert midőn valamely javaslatok, valamely politika megbuktatására a személyek megtámadásának fegyveréhez nyúl valamely párt, ezt mindig annak érzetében teszi, hogy a javaslatokat magukat sikerrel megtámadni nem lehet, hanem erre az egyetlenegy mód, (Zajos ellenmondás balfelől. Élénk helyeslés a középén.) azon elvnel fogva, hogy: »calumniari audacter semper aliquid haeret« az azon személyek iránti bizalmat ingatni meg, kik ezen javaslatokat képviselik. (Tetszés a középén, nyugtalan-ság a baloldalon.)

A mi a kiegyezési tárgyalások folyamában követett eljárásunkat illeti: ez ezen alkalommal leg-

alább azon t. képviselő urak éles kritikájának képezte tárgyát, kik kegyesek valának minket egész az utolsó ideig támogatni, és csakis most, a küzdelem utolsó stádiumában támadnak nézeteink, javaslataink ellen. (Halljuk! Halljuk!) Hogy mi az oka, hogy épen ők feszegetik a kormánynak a kiegyezés kezdetétől fogva követett eljárását, nem kutatom. De ha netalán ebben jelenlegi föllépésüknek igazolását keresik: én azt, hogy ezt alaposan itt nem kereshetik, az eljárás elemzésével, azt hiszem be fogom bizonyítani. (Halljuk!)

Mik a vádak? Azt mondják egyrésről, miért mondta föl a kormány a szövetséget, ha tudta, hogy a viszonyok az új szerződés kötésére nem kedvezők? Azt mondják továbbá, hogy a kormány folyvást hátrált és Horánszky Nándor képviselő ur szives volt még azt is mondani, hogy a miniszterelnök a megaláztatásokban meghurcolta a nemzetet. De azt mondják, hogy a javaslatok elkésve terjesztettek be, és hibául rótták föl azt is, hogy nem töltöttük be a kereskedelmi tárczát.

Mint szerintem a legkevésbé fontosra, az utolsóóra felelek legelőbb. Én egész nyíltsággal megmondom a t. ház előtt, hogy ha tudtuk volna, hogy a tárgyalások ily hosszúra nyulnak, a kereskedelmi tárczát bizonyára betöltöttük volna. De nem azért, mintha azon férfitól, ki e tárczát ma vezeti, az épen ezen téren való jártasságot — már 1848 előtti és 1848-bani multjánál fogva is — megtagadni lehetne, (Helyeslés a középén.) hanem azért, mert ily hosszú ideig két tárczát, melyek mindegyikének igen sok teendője van, egy embernek vezetni felettébb terhes.

De midőn ezt megvallom, akkor másfelől épen azon t. képviselőtársamat, ki ezt is felhozta, figyelmeztetem arra, hogy már máskor is volt eset, hogy egy igen fontos tárczát vezető miniszter lemondott s

azon tárcza, nem ily hosszú ideig, de néhány hónapig betöltve nem volt, s higgye el, hogy azon esetben is senki az országban az állam pénzügyeire nézve ezt károsnak nem tartotta. (Derűtség a középén.)

Miért mondotta fel a kormány az egyezséget ha a viszonyokat rosszaknak találta?

T. ház, hogy pénzügyi viszonyaink nincsenek épen rendben, azt persze, midőn a felmondás történt, mi is tudtuk, úgy mint tudta az országban mindenki, de azt hiszem, senki sem fogja tagadni, hogy azt, a mi lehetetlenné tette pénzügyeinknek oly gyors rendezését, a minőt még akkor remélni lehetett, a keleti bonyodalmak következtetését és ily hosszúra húzódását még akkor tudni senkinek sem lehetett.

De egyébiránt is a t. képviselő urak hivatkoznak a közvéleményre. Én, t. képviselőház, nem akarom ismételni, a miket ez irányban már más alkalommal elmondottam, de figyelmeztetem azokat, a kik a felmondásért megtámadnak, s ugyanazon beszéd keretében a közvélemény figyelembe nem vétele miatt vádolnak, hogy míg most a közvélemény, nem tagadom általam is igen t. testületek által, részben javaslataink ellen nyilatkozik, akkor a felmondást követelte a közvélemény törvényes kifejezésére hivatott képviselőház maga, mert nem volt párt és egyén, ki azt, hogy a felmondás megtörténjék, szükségesnek ne jelezte volna, (Igaz! a középén.) és így, ha én azok részéről, kik a más uton nyilatkozó közvélemény követését látszanak minden esetben követelni, megrovatunk azért, hogy követtük azon közvéleményt, mely az ország nevében jogosan nyilatkozni van hivatva: azt gondolom, legalább is méltánytalanság. (Ugy van! a középén).

De fontosabb talán az vád, a hogy a kormány mindig hátrál.

Nézzünk szemébe ezen vádnak. A kormány —

mindenki tudja, maga is bevallotta — a fogyasztási adók tekintetében óhajtott Magyarországnak recompensatiót szerezni. Ez nem sikerült, de részben javításokat eszközölni más tereken sikerülvén, számot vetett magával és az egyezséget megkötendőnek vélte; de midőn ez bekövetkezett, s midőn tehát — az úgy tetszik — a fogyasztási adók tekintetében hátrált a kormány, akkor — nemsokára két esztenheje lesz, — lejött s azt, hogy ez így van, azt, hogy dit tapasztalt kivihetőnek, mit nem, azelőtt két évvel nyíltan megmondotta. (Ugy van! a középén.) S törnént-e épen e kérdésekben, melyekről ma szó van, tazóta hátrálás a kormány részéről? Ezen egy időponton tul nem történt. (Egy hang: Hát a banknál?)

A banknál történt, rá is jövök, de azt mondom, hogy e kérdéseknél, melyekről ma van szó, nem történt. Történt igenis a bankügyben — jól méltóztatott mondani. A kormány itt is eredeti célzatait, melyeket nem szükséges jeleznem, — hisz nyíltan beszélt róla — el nem érhetvén, igen is, az ország érdekében levőnek látta, kevesebb eredménnyel is beérve, elfogadni a bankegyezséget hitelviszonyaink rendezése céljából, és itt elment azon határig, a melyen tul már Magyarország államiságát hitte saját meggyőződése szerint sértve. Elment azon határig — és ez legyen magyarázata azon annyira emlegetett leköszönésnek és újra tárczavállalásnak — de midőn az követeltetett, hogy törvényszerűen mondassék ki, hogy a bankigazgatóságban a magyar állampolgároknak mindenesetre kisebbségben kell lenniök, ebben a magyar államiság megsértését látván, azt tartotta, hogy ezt megsérteni engedni még az annyira óhajtott kiegyezés létesítése céljából sem szabad, és a közbejött kísérletek után, csak akkor vette vissza ismét hivatalát, midőn ezen pontra nézve

nézetének érvényt szerezni sikerült. (Helyeslés a középén.)

Itt is tehát a magyar államiséget nem megalázta, hanem fentartotta. De elismerem, hogy a bankra vonatkozó némely más kívánatainál első álláspontjától eltért. De ez is uraim, mikor történt? Történt esztendővel, vagy többel azelőtt, tehát nem most. A vám és kereskedelmi szövetség ügyében pedig, mert azt mondják talán némelyek: de hisz kereskedelmi szerződés Németországgal szintén volt nekünk ígérve, még mult évi május havában, hogy melyik napon, azt nem tudnám megmondani, volt szerencsém kinyilatkoztatni, hogy be fogjuk terjeszteni a tariffát, ha lehet, a német szerződés kíséretében, de ha ez nem lesz lehetséges, be fogjuk terjeszteni önmagában, mert azt, hogy a monarchia két állama közötti egyezés létrejöhessen, semmiféle külföldi államnak jótetszésétől függővé tenni nem lehet. (Helyeslés a középén.)

Az utolsó tehát, a mi történt, szintén már 8 hónappal ezelőtt nyilvánosságra hozatott és nem is foglalt magában hátrálást, mert az, a mint az imént érintettem, volt e részben a kormánynak eredeti álláspontja. Ha tehát valaki a legutóbbi időben elfoglalt álláspontjának igazolása végett a kormány hátrálásaira hivatkozik, annak ezen nyilatkozata az igazságnak még csak látszatával sem bir. (Helyeslés a középén.) Hogy a javaslatok későn terjesztettek volna be, az iránt sem szükséges sokat szólanom. Ezek óta ismeretesek ezen tárgyak, hisz még az is, hogy mely vámtételek lesznek azok, melyek reánk nézve súlyosabbak fognak lenni, majd két évvel ezelőtt megmondattott; hónapok óta fekszik a tariffa a ház asztalán; itt tehát a nem kellő időben való be-terjesztésről még csak egy szó sem lehet. Nem lehet tehát arról szó, hogy a kormány készakarva kény-

szerhelyzetet erőltetett a házra, s nem lehet beszélni arról sem, hogy én fenyegetőztem e chaosszal, s hogy azt mondtam, hogy ha a kormány megbukik, bekövetkezik a chaos, mint ezért engem Horánszky Nándor képviselő ur megrótt, de megjegyzem, azt hogy így szóltam volna, e beszédemből sem fogja kimutatni, hanem igen is azon vezércikkben olvashatta, melyekben nemcsak ilyet, de mást is fogtak reám eleget, és fognak is még reám fogni, de melyeknek igazságos alapjuk nincsen. És annyit talán kérhetek a képviselő urtól, hogy bármi élesen támadjon is meg, ehhez joga van — de azért támadjon meg, a mit én mondok, nem pedig azért, a mit ellenfeleim reám fognak. (Helyeslés a középén.)

Még egy vád emeltetett ellenünk az eljárás szempontjából, melyre szintén reflectálni akarok, mert hisz valamennyi vádra, a melyek egy pár hét alatt felhozattak, válaszolni csakugyan bajos lenne. Az mondatott, hogy abban is hibáztunk, hogy nem a külön vámterületet tüztük ki kiindulási pontul, mert azt mondta egyik képviselőtársam, hogy ha valaki már előre úgy állítja oda a dolgot, hogy nem a külön vámterület, hanem a közös vámterület alapján kell alkudozni: ez tulajdonképp annyit tesz, hogy a másik félnek már mintegy kiszolgáltatta magát, mert akkor azon szempontból, hogy a szövetséget megköthesse, mindent el kell fogadnia, a mit a másik fél kíván.

Először is a dolog érdemére nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy minden áron közös vámterületet a kormány sohasem hangoztatott. De ha állana azon észrevétel, hogy a ki a közös vámterület alapján akarja e kérdéseket megoldani, az már minden esetre kénytelen az alkudozó másik félnek minden követelését elfogadni: hiszen uraim akkor ez nem mi reánk állana, mert hiszen mi magunk is beszéltünk az

önálló vámterület lehetőségéről, míg ellenben Ausztriában mindig azt vitatták, hogy csakis a közös vámterület alapján lehet megegyezni. Ha tehát egyáltalában állana ezen mondás, az még nem volna ellenünk vádkép fölhozható. De egyébiránt legyenek — próbálják meg — igazságosak: ha mi azt mondtuk volna, s azzal kezdjük meg az alkudozásokat, hogy nekünk külön vámterület kell, s azután egyszerre csak jövünk egyezséggel a közös vámterület alapján; ugyan kérem, akkor még mi mindent beszéltek volna hátrálásról, elfeladásról. (Élénk helyeslés a középén.) Meglehet talán azért hibáztatnak, hogy nem szolgáltattuk nekik azon alkalmat, a midőn több igazsággal támadhattak volna meg minket. (Derűtség. Helyeslés a középén.)

Maguk a javaslatok, hogy úgy mondjam formailag leginkább két irányból támadtattak meg. Azoknak szempontjából, a kik minden körülmény közt külön vámterületet akarnak és azoknak szempontjából, a kik a közös vámterületet, ha nem is a jelen föltételek alatt, de jobban ohajtják a különvámterületnél.

Mondom, formailag inkább két szempontból, mert azt az egyet nem tagadhatom meg, hogy a külön vámterületet azok, a kik a közöset ohajtják fenntartani, de nem ezeken az alapokon, sokkal jobban indokolták, mint mind azon szónokok, a kik egyenesen a külön vámterület alapjára állottak. (Derűtség és tetszés a középén.) És igen különös dolog, hogy Horánszky Nándor igen t. képviselő ur beszéde elején — s e tételére visszatérek — a külön vámterületnek oly nehézségét fejtette fel, melyet, ha ő elő nem hoz vala, én nem említnék és a melyet, bár ő előhozta is, fejtegetni nem fogok, csak fel fogom rá hívni a t. ház figyelmét; a képviselő ur mégis beszédje végén abban concludált, hogy ő utóljára nem is

fél a különvámterülettől. Kerkapoly t. képviselő ur egy — egész komolysággal mondom — fényes és hatalmas plaidoyert tartott a külön vámterület mellett és concludált azzal, hogy szivesebben venné a közös vámterületet. Ez, uraim, egyszerű következése annak, hogy ha valaki saját magában még nem küzdötte le az elvharczot, és hol egyik, hol másik irányban tör az ki belőle. (Derűltség és helyeslés a középén.)

Visszatérve arra, a mire hivatkoztam, Horánszky igen t. képviselő ur azt mondja, hogy ne feledjük el a monarchia két államának egymáshoz való viszonyát — nem emlékezem a szavakra, de hogy ez volt a lényege, arról jót állok — s fölvetette azon kérdést, minő helyzet lenne az, ha mindkét törvényhozás közös factorának Magyarországon egyirányu, Ausztriában egy ellenkező irányu kereskedelmi politikát kellene szentesíteni; kifelé pedig Magyarország részéről egy egyik irányban, Ausztria részéről egy másik irányban tartott kereskedelmi szerződést kellene jóváhagynia?

Horánszky Nándor t. képviselő ur rámutatott erre. Igaza is van és én nem fejtegetem tovább. Azt hiszem, hogy az ő általa a külön vámterület nehézségei szempontjából felhozott ezen észrevétel megérdemli, hogy mindenki komolyan fontolóra vegye azt, a ki az önálló vámterületet czélnek, nem pedig további politikai lépésekre eszköznek és átmeneti stadiumnak tekinti.

Kerkapoly Károly t. képviselő ur vitatta azt, ha jól emlékezem a pénzügyminiszter ural szemben, hogy én ohajtom a közös vámterületet, de ha tisztességes föltételek mellett el nem érhetem, kész vagyok külön vámterület terére lépni. Néki ebben tökéletesen igaza van, ha a dolgot így egyszerűen tekintjük. Megszűnik azonban igazsága és beáll az ellentét azonnal,

midőn valaki azt mondja, hogy a közös vámterületet ohajtja, de ezt oly feltételekhez köti, melyeknek elérhetetlen voltáról azt hiszem, neki magának is meggyőződve kell lennie. Az általam igen t. képviselő ur ismeri ezen dolgokat, és én kérdelem tőle, ha e téren Magyarországnak, a közös vámterület alapján több előnyt biztosítani oly egyszerű, oly könnyű dolog lett volna, vajon nem hatott volna-e ő oda akkor, midőn ez módjában állott, hogy az 5 év elteltével a fölmondás bekövetkezzék. (Ugy van! igaz! középén.)

Én azt hiszem, hogy ha legkisebb kilátása is lett volna több előnyt elérni, ő akkor a mostaniaknál jobb viszonyok közt — ezt megpróbálta volna; én tartom őt oly hazafinak. (Ugy van! középén.) De a többi kérdésekre nézve, fölteszem a bankra, és a 80 milliónyi bankadósságra nézve ő is, mások is folytattak hosszas, beható, hazafias törekvésről tanuskodó tárgyalásokat, de az eredményben még csak annyira sem tudtak jutni soha, a mennyire mi jutottunk, csak hogy egy irányban szerencsésebb helyzetben voltak, a mennyiben nekik lehetséges volt, miután nem birtak czélt érni, az egyezkedést félben hagyni, míg ránk nézve ez nem volt lehető, mert ugy a vámszövetség 10 éve, mint a bank privilegiuma lejárt (Ugy van! a középéről!)

Még csak azt kell megjegyeznem, a mit fentebb említeni elfelejtettem, hogy miért mondotta fel a kormány az egyezséget. Ezt a kérdést ma már nem is lehet alaposan fölvetni, mert ha a kormány akkor fel nem mondja az egyezséget, mikor felmondotta: egy évvel később, vagyis 1876 végén okvetlenül fel kellett volna mondani a törvény egyenes rendelete értelmében, mert másképen ha fel nem mondja, az egész szövetség ugy, a mint az volt, nemcsak a fogyasztási adókkal, hanem a restitutiók nehézségeivel és mind a többivel együtt érvényben maradt volna

ujabbi 10 évig. És hangsulyozom ezt, hogy 10 évig, mert olvassa el akárki a törvény ide vonatkozó §-át, ez esetre az ötévi felmondás már nem alkalmazható; az csakis az első öt év elteltére volt kikötve. Tehát uraim, azt, hogy ma e kérdéseket tárgyalni kell, nem a kormánynak a közvélemény nyomása alatt saját akaratával megegyezőleg tett lépése, hanem a törvényben kitűzött határidőnek bekövetkezése hozza magával.

De, t. képv. ház, lássuk a külön vámterülettel szemben az okoskodásokat. Legelőször is, a mi az országnak a külön vámterületre való jogát illeti, emlékeztetnem kell a t. házat egy itt felhozott állítással szemben, hogy én soha sem mondtam, hogy az ország 10 évre lemond jogáról s nem mondtam hogy lemondjon, hanem ismételten azt vitattam, hogy az, ha valamely nemzet vagy állam valamely jogának gyakorlatára nézve más állammal bizonyos határidőre szövetkezett, s jogát nem önállóan, hanem közösen akarja érvényesíteni: ez a jogról való lemondást magában nem involválja; és hozzá tettem: ha pedig ez nem állana és ilyenmü szövetkezés a jogról való lemondást involválja, akkor most már nem lenne jog miről beszélünk, miről vitatkoznunk lehet, mert hisz akkor 1867-ben lemondtunk volna e jogról.

Ismétlem, hogy én ezen jogot élőnek és fenntartandónak tekintem, és bátor vagyok gróf Lónyay Menyhért t. képviselő urat emlékeztetni, hogy 1866-ban az ugynevezett 67-es bizottság 15-ös albizottságában, nem tudom, hogy együtt-e ő velem, mert nem emlékszem akkori álláspontjára, de ha ő is melletttem volt, hogy a jog fentartassék, akkor minden esetre együtt küzdöttünk a mellett, hogy ezen jog a törvénybe iktattassék, mert nézetem ez iránt az volt akkor, ez ma, és ez marad ezentul is.

De vizsgáljuk azon szempontot, a melyet any-

nyira hangoztatnak, hogy t. i. károsodni retorziók útján államgazdaszatilag nem fogunk, és lássuk önálló vámterület esetében az ígért nagy jövedelmet és az ipar fejlődését, melyről itt annyi fényes szónoklat tartatott. (Halljuk!)

A mi a nemzetgazdasági előnyöket, a vámjövédelmeket és az ipar fejlődését illeti, megvallom, t. ház, nagy kétélyeim vannak, hogy e három szempontnak együttesen eleget tenni lehessen. Azt mondotta Kerkapoly t. képviselőtársam, hogy lehetetlenség vagy teljes valószínűtlenség, hogy Ausztria nyers terményeink irányában retorsióval élhetne; azt mondja, hogy szabad kereskedelmi irányu vámpolitikát fogunk folytatni, és az osztrák ipar számára még a jelenlegi tariffánál is kedvezőbb tariffát fogunk engedni, és ugyanakkor azt mondja, hogy Ausztriának csak nem lesz oka arra, hogy saját népének élelmi szereit, kenyerét megdrágítsa nyersterményeinkre vetett vám által. T. képviselőház! ha mi fogunk követni szabad kereskedelmi irányu vámpolitikát az egész világgal szemben, ha ki fogunk tehát vetni, igen természetesen — az ő szerinte oly roppant túlvédvamos mai tételeknél tetemesen alacsonyabbakat, ha e mellett az osztrák ipar számára még alacsonyabb tariffát adunk: ugyan hol szedik azután össze a sok milliót, és hogy fogják megvédeni azt az ipart, azt az én eszem belátni nem képes. (Élénk helyeslés a középén.)

Végül azt mondják önök, nálunk nincs semmi ipar, a posztóipar sem fejlődhetik szemben az osztrák iparczikkek szabad behozatalával. De mit gondolnak, ha most azon terv szerint, melyet követni szándékoznak, az osztrák iparnál sokkal fejlettebb, a versenymonopolizálni sokkal inkább tudó külföldi, nevezetesen az angol ipar termékeit, szabad kereskedelmi irányu nagyon alacsony vámtételek mellett beeresztjük,

s ezenfölül az osztrák iparczikkeket beeresztjük, még ezeknél is alacsonyabb tariffatételekkel, ugyan hogyan fogunk itt ipart teremteni?

Szabad legyen nekem egy szakértőre hivatkoznom. Emlékeztetem a vámügyi bizottság t. tagjait, hogy oly egyén, kitől e tárgyban a szakértelmet csakugyan bajos lesz megtagadni, mivel Magyarország legrégebb posztógyárának élén áll egy évtized óta, azt mondta, hogy az osztrák ipar mellett az ország bizonyos vidékein igenis lehetséges az ipar fejlődése, de ha az angol ipar szabadon behozhatja termékeit, akkor ez teljes lehetlenné válik.

Ha e szerint így elveszítjük a milliókat, ha továbbá nem védünk ipart, meglehet, elkerülhetjük a retorsiók általi károsodást, csak hogy akkor azután nem értem, ha sem az egyik, sem a másik czél el nem érhető, hogy csupa passzióból, csupa szenvedélyből miért állítunk vámsorompót magunk és Ausztria közé?

De ami azt illeti, hogy a retorsiókkal, azaz a nyers terményeinkre vetett vámokkal Ausztria semmi viszonyok közt élni nem fog: engedelmet kérek, ennek egyik legnagyobbnak látszó érve, azt hiszem hibás, azon érv ugyanis, hogy azon törvényhozás, mely nem akarja még a kávénál és a petroleumnál sem a fogyasztást megdrágítani, bizonyosan semmi viszonyok közt nem fogja megdrágítani a liszt és a kenyér árát.

En, t. ház, ugy látom a dolgot, hogy ha Ausztria akarja, ő a mi nyers terménykivitelünket, főleg hazánkat és lisztünket lenyomhatja, mezőgazdaságunkat sujthatja, ugy, hogy a mellett saját fogyasztóinak lisztjét és kenyérét nem drágítja, de sőt olcsóbbá teszi. Nem fog ugyanis retorsionális vámokat kivetni, terményeinket a határon beereszti szabadon, de differenciális tariffák útján ki nem ereszti a külföldre, s akkor a felhalmozott nyerstermények ára lenyomat-

ván, ő azokat még olcsóbban fogja venni. (Ugy van! a középben. Mozgás a baloldalon, és fölkiáltások: Már most is teszi!)

Pulszky képviselő ur szóba is hozta, hogy a vasuti tarifáknál ma is használják ezt ellenünk. Sajnos, hogy ez némi részben így van; de mondhatom azt is, hogy sok tekintetben javították a helyzetet, és azt hiszem, hogy senki, ki ezen ügyekkel foglalkozott, nem fogja tagadni, hogy habár sok javították, még sokat kell javítani, de arra, hogy javítani lehessen, okvetlenül szükség van arra is, hogy azon kormány, melynek felügyelete alatt a vasuti társaságok állanak, azon vasuti társaság, tariffaemelési irányzatát ne fogadja magáévá, hanem a monarchia két fele közötti közgazdasági viszony kifolyásaképpen a magyar kormánynak segítsen ezen igazságtalan tariffakülönbözetet elhárítani; de ha egyszer megindulnak az ellentétek a monarchia két állama között: vasutak, kormány, törvényhozás kezét fogva fognak odahatni, hogy Magyarországnak gabnatermelését lenyomják, s egyuttal a saját élelmüket ne drágábbá, hanem még olcsóbbá tegyék.

Az igaz — nem akarok csak egy oldalról beszélni — teljesen igaz, hogy ezen esetben egyfelől nekünk módunkban állana a külön vámterület mellett az osztrák iparon oly sebeket ejteni, melyek — ha ez sokáig így marad — elpusztíthatnák az osztrák ipart, sőt tovább megyek, arról is meg vagyok győződve, hogy érzetében annak, hogyha Magyarország gazdaságát elnyomatik, ha Magyarország elszegényedik, az osztrák iparnak is legjobb piacza vesz el: ez az állapot hosszasan tartó nem is lehetne. De egyfelől az, ha ő nekünk kárt tehet, mi is ugyanazt tehetjük neki, még ha e kár nagyobb volna is: nem lenne vigasztalás, mert én nem arra látom hivatva ezt a két államot, hogy egymásnak kárt tegyen, ha-

nem hogy egymásnak hasznát előmozdítsa. (Zajos helyeslés a középről, nyugtalanság balfelől.) És másfelől méltóztassanak egyet meggondolni. (Halljuk!) Ezen küzdelmeket sokáig sem az egyik sem a másik fél nem bírná ki. (Igaz! Ugy van! a középén.)

Őnök azt mondják, hogy Magyarország rettenetesen gyenge. Én ezt tagadom, de be kell hogy ismerjem, hogy közgazdaságilag gyengébb a másik félnél. Nos uraim, ha ezen küzdelem megindul, melyet sokáig egyik fél sem bír ki, bele fog fáradni előbb a gyengébb fél és lesz azután a különvámterület és a fölállított sorompók által előidézett álmok helyett olyan rideg valóság, melynek végén egy a mostaninál sokkal rosszabb egyezséggel fog a közös vámterület helyreállítat. i. (Zajos helyeslés a középén. Ellenmondások balfelől.)

Politikai oldaláról a dolognak fogok talán még pár szót később szólani. Most átmenyek azon támadásokra, melyek e javaslatok ellen a közös vámterület szempontjából fölhozattak. Első vád természetesen az, hogy ezen javaslatok Magyarországnak a fogyasztási adóknál szenvedett károsodását nem orvosolják. Hogy ez hiánya a javaslatoknak, azt senki sem tagadja; de egy van, a mit tagadnom kell, a mi ellenünk vádul fölhozott, hogy nem igazságos a 67-iki helyzettel hasonlítani össze a mostani, mert 67-ben e károsodást nem ismerték, de ma már ezen károsodás mindenki előtt tudva van.

Méltóztassék bárkinek megnézni a 67-iki tárgyalásokat és meg fog győződni, hogy 67-ben igen jól tudták nemcsak azt, hogy a fogyasztási adóknál Magyarország bizonyos károsodást szenved, de még azt is tudták, hogy melyik fogyasztási adónemnél szenved a károsodást, mert akkor is voltak, a kiknek nézete az volt, a mit újabb időben itt is hallottunk, hogy a fogyasztási adók közössé tétessenek, és úgy, mint a

vámok, a közös költségekre fordíttassanak. Ezt szóba hozták némelyek magyar részről, mint Magyarországra nézve hasznost. Politikai szempontból czélszerű volna-e? ezt fejtegetni nem szükséges. És osztrák részről azt mondták: a szesz- és a czukoradót szivesen, de a söradót nem! És erre ismét a magyarok mondták, akkor pedig nem kell. És miért? Mert mindenik fél tudta, hogy károsodik Magyarország, mindenik fél tudta, hogy a szénnél és czukornál ez a különböző évek folytán egymást nagy részben elidálja, de hogy a söradónál van a különbség. Épen oly jól tudták tehát mindezt akkor, mint tudjuk most és így az akkori eljárás és a mostani közt e szempontból különbséget tenni nem lehet. (Helyeslés a középén.) Ismétlem, elismerem, hogy a fogyasztási adók közül előnyben van fölöttünk Ausztria. Azt mondják hivatkozva erre, és hivatkozva egyáltalában a vámszövetség körülményeire, hogy abban a mi nyers terményeinknek Ausztria szabad piacot ad, nincs compenzálva az, a mit mi Ausztriának az által adunk, hogy iparának itt szabad piacot engedünk. És t. ház, egy perczig sem jut eszembe tagadni, hogy az így van; igen, az osztrák ipar által nyert ezen előny nagyobb, mint a mely előnyt a mi nyerterményeink a szabad piac által élveznek. Csakhogy méltóztassék meggondolni — ismét utalok a 67-iki dolgokra. — hogy akkor, midőn 67-ben a két bizottság között a quóta iránti egyezés tárgyalatott, azt nagyon is felemlítették, és épen ezen előnyöknek tudatában és érzetében fogadtatott el az osztrák részről a quóta meghatározott mennyisége.

Es hogy ez így van, arról csak azon egy dolog is tanuskodhatik mindenki előtt, hogy azon férfiak, a kik ismerve a 67-iki előzményeket, ismerve a viszonyokat, most a fogyasztási adók közössé tételéről és más ilyenmü parificatiókról beszéltek, maga

a logika által oda lettek vezetve, hogy a 30% quóta helyett 40—42% provokáltak.

Én nem tartanám jó cserének, a remélt nyereségért reszkirozni egy positiv finanszialis hátrányt. De hogy a dolgok között logikai összefüggés van, erről — mondom — azon képv. uraknak saját beszédei tanuskodnak. És mi jön ki ebből? Az, hogy a compensatió reánk nézve nem teljes, de részben azon általam most említett viszonyban meg van egyfelől, és másfelől azt is kimondom egész határozottan, kijön az is, hogy igen alaptalan azon ismét a tulsó oldalon véghez vitt lárma, hogy Magyarország, 30%-t fizet, és 50% jogot élvez, mert Magyarország készpénzben 30%-t fizet, a többit fizeti a közös vámterület által nyújtott előnyökben.

Az is felhozzatik, hogyan lehessen jó ezen kiegyezés, midőn egyik félnek sem kell, s hallottam felemlíteni azon nézetet is, hogy egyezséget kötni igen is kell, de számítsuk ki az előnyöket, melyek származnának, ha külön indulnánk el, és ha aztán az egyezséggel mindazt megkaphatjuk, és azon fölül az egyezés többi előnyeit is, akkor aztán egyezkedjünk. No már engedelmet kérek, ilyen módon két állam még sohasem egyezkedett egymással, mert épen az egyezés fogalmában van az, hogy ugy az egyik, mint a másik az egyezés folytán nyerhető ugy közgazdasági, mint politikai előnyök fejében tegyen engedményeket azokra nézve a másik félnek, a mikre nézve, ha önállólag intézkednék, talán a maga érdekének jobban megfelelően rendezkedhetnék. Minden más egyezés nem egyezés, hanem egyik félnek parancsszava a másik fél irányában. És ennél fogva igen természetes, hogy mindaddig, mig az egyezés perfectté nem válik, mindenik fél óhajt magának minél több előnyt biztosítani, elégedetlenségét fejezi ki az elért eredményekkel, reménykedve, hogy

hát ha még többet elérni lehet. Ezen körülmény szerintem épen azt mutatja, hogy mind a két fél érdekére volt tekintet; — és én nem tagadom, hogy bármennyire óhajtsam is a monarchia másik államának javát, de a mely perczben ott azt mondanák: ez az egyezés jó, ehhez szó sem fér, azon perczben megdöbbenve lökném azt el magamtól, mert meg lennék győződve, hogy azon egyezés egyoldalulag készült a Magyarország érdekeinek figyelembe vétele nélkül; (Helyeslés a középén) valamint másfelől teljesen jogosult volna ezen eljárás az ő részükről, ha nálunk az egyezés minden pontja valamely nagy hozsannával fogadtatnék el.

Azt mondják, és ez igen komoly vád, szerződést kötni a most beterjesztett tariffa mellett nem lehet és legalább Somssich képviselő ur a magyar kormányt, — habár nem is első sorban, mert első sorban az osztrák kormányt, de egy szóval a két kormányt teszi a szerződések meg nem köthetéséért felelőssé; mert azt mondja, hogy ezen tariffa mellett Németország természetesen nem köthet szerződést. Beszédének egy másik részében, a hol azt akarja, hogy két évi provizorium hozassék be, ismét azt mondja: kövessük Németország példáját, ne kössük le magunkat hosszú időre, lám Németország nem akar szerződést kötni a jelen bizonytalan állapotban.

Először kérdés, hogy helyes-e, ha áll Németországnak azon szándéka, hogy szerződéseket kötni a jelen helyzetben nem akar és akkor minek tesz azért felelőssé minket a t. képviselő ur, hogy mi nem kötöttünk szerződést? Vagy ha egyáltalában nem köntendő az, ha áll Németországnak ezen elhatározott szándéka, mit én tagadok, akkor mi joggal mondja a t. képviselő ur, hogy nem a német kormány, hanem az osztrák és a magyar kormány voltak okai, hogy a szerződések létre nem jöttek. Egyébiránt, midőn ki-

fejezem az iránti reményemet, hogy szerződések igen is köttetni fognak, egyuttal szabad legyen rámutatnom, hogy minő két fő oka lehet egy államnak, hogy egy más állammal kereskedelmi szerződést kössön. Egyik, hogy a szerződés megkötése folytán kölcsön-engedmények fejében nyerjen oly engedményeket, — melyek az ő szempontjából kívánatosak, a másik, hogy bizonyos számú évekre biztosítsa magát az iránt, hogy a tariffa a másik állam által egyoldalulag föl emeltetni nem fog. Már most, ha e két indok főleg az, mely valamely államot szerződéskötésre bírhat, vajjon akkor várhatunk-e azon államtól egy, a mi szempontunknak is némelyekben engedményeket tevő szerződést, ha az egyik indokot már magában előre föltétlenül megadjuk az által, hogy tariffánkat ugy csináljuk, a hogy neki tetszik, vagy pedig akkor, ha egy tariffát alkotunk, melylyel szemben a szerződés engedmények fejében, még az ő czikkeikre nézve is külön engedményeket adhat. Részemről azt tartom, hogy a mennyiben két ok erősebb egynél, inkább lehet reményünk engedményekre, ha nem előre szállítjuk le tariffánkat ugy, a mint a másik állam kívánja, hanem az ő érdekében teendő némely engedményeket az általa nekünk teendőkötől teszszük függővé. Én azt tartom, hogy csakis így lehet egy államnak kereskedelmi szerződéseit megkötni. (Helyeslés a középén.)

Azt mondják t. ház, hogy provizórium kell. (Halljuk !) Ez majd minden határozati javaslatban benne van, s ha a nyilatkozatok után szabad ítélnem, ez azon tér, a melyen általánosságban a javaslat el-
leuzói majd mind találkozni képesek volnának.

Igaz, hogy a mit aztán ezen provizóriumról hallunk, az nagyon különböző. Az egyik nem mond időt, s ez a legszerencsésebb, mert csatlakozhatik akármelyikhez ; (Derültség.) a másik mond két évet, a harmadik mond három évet vagy négy évet ; az

egyik azt mondja : a statusquo, a másik — uevezetesen Pulszky t. képv. társam — azt mondja : igenis provizórium három vagy négy évre, de ugy ám, hogy azért meg legyen a restituczió, javíttassék a czukor- és szesadó (Derültség.) és ujíttassék meg legalább is a 68-diki német szerződési tariffa. (Derültség.)

(Egy hang a középén : És a bank is !)

Tisza Kálmán miniszterelnök : Igen a bank is. A mi már az elsőt, a statusquót illeti, hogy itt mily nyereség lesz szemben a kiegyezési javaslatokkal, a midőn — a mit azokban pénzügyileg legalább elfogadni nem lehet, mind elesik, azt annyival inkább nem értem, mert a statusquo kereskedelmileg nem a 68-ki tariffa, mert az a német szerződés tariffája ; hanem a statusquo az azt megelőzőtt általános vámtariffa, mely majd minden tételében sokszorta magasabb, mint az, a melyet a kormány betérjesztett. (Ugy van ! a középén. Mozgás a baloldalon.) Tehát a statusquo : elvesztése minden előnynek s duplázása a vámtariffában állítólag létező hátrányoknak. (Helyeslés a középén.) Gondolom ezt az én igen t. képviselő-társam is érezte s azért fejezte ki óhaját, hogy minő módon kívánja a statusquót. De már most, kérdem, hogy mindazon nehézségekkel meg akar-e küzdeni, a melyek a czukoradónál, a szesadónál, a banknál, a restituczió, egy, tételeiben leszállított vám-tariffánál mutatkoznak ? Ha mindezekkel megküzdve akarja a provizóriumot három vagy négy évre, miért nem akarja, hogy ő maga, mi mindnyájan és az ország ezen küzdelem után kissé hosszabb ideig pi-hennessünk és végezhezzük saját dolgainkat.

De kell provizórium azért is, mert nincsenek adataink. Itt röviden szólhatok : erre megfeleltek már mások, hogy mennyiben áll a jelenlegi adatok-nak bizonytalansága, s meanyire lehet, biztos adato-

kat akár egy, akár két, akár négy évi provisorium alatt szerezni formális sorompó fölállítására nélkül. Megvallom, azt hiszem, hogy formális sorompó fölállítására nélkül biztos adatokra szert tenni épen úgy nem fogunk, mint nincsenek ma, hanem igenis lesznek adataink, a melyekre hozzávetőleges számítás lehet építeni; ilyenek pedig tudomra, s evvel a pénzügyminiszter nem mondott ellenkezőt, léteznek és vannak ma is, csak hogy szerintem a létező adatokat nem úgy, mint egy vagy más helyen, föllelhetőnek kell venni, hanem a különböző oldalról összeszedett adatokat kritice kell tanulmányozni, és a számítás arra építeni. De — azért hoztam ezt elő — egy t. képviselőtársam az adatok gyűjtését még más szempontból is tartotta szükségesnek. Azt mondja ugyanis, hiszen most nincsenek adataink, nem bírjuk meggyőzni egymást. Az osztrákok, kik a mi kárunkon akarnak előnyöket — míg persze ott azt mondják, hogy mi akarjuk az ő zsirjukat kiszívni — tudják, hogy ők nyernek, mi is tudjuk, hogy veszítünk; de ők nem tudják, mennyit nyernek, mi nem tudjuk mennyit veszítünk; de ha majd biztos adataink lesznek, meg fogjuk tudni, hogy az osztrákok sokkal többet nyernek, és mi sokkal többet veszítünk, és akkor ezek — a mint itt állittatik, én nem állítom — a mi kárunkon gazdagodni akaró osztrákok, kik a nyereséget, mikor azt hitték, hogy az kevés, eldugják, majd ha meglátják, hogy az nagy, akkor nem fogják megtartani akarni. Én megvallom, az okoskodás ezen nemét szerény eszemmel felfogni, megérteni nem vagyok képes, még ha az általam oly nagy tekintélynek tartott férfiú mondja is, a ki ezeket a házban mondta.

A mi már t. ház — (zaj halfelől) nem fog már sokáig tartani — (Halljuk! Halljuk!) — a provisoriumnak egyáltalán a közös vámterület létre nem jöttének politikai következményeit illetheti, én arról

igen keveset szándékozom szólani. Igen egyszerűen azért, mert mások előttem már a tárgyat kifejtették, de mert felteszem, hogy a külön vámterülettel szemben még olyanok is, a kik arra konkludáltak, igen erős érveket hoztak fel a politikai tekintetek szempontjából. Azonban azon igen csudálkoznom kell, hogy ha azt hallom, hogy midőn Jókai t. képviselőtársam rámutatott arra, hogy ha e kérdések meg nem oldatnak, és egy vagy két évi provizórium, tehát bizonytalan helyzet idéztetik elő, ez akkor a monarchia népeinek egymás iránti érzületére minő hatással lehet, — mondom, igen csudálkoztam, midőn arra az mondott, hogy ez poesis.

Szilágyi Dezső: Nem erre mondtam, másra mondtam azt! (Ellenmondás a középén.)

Tisza Kálmán miniszterelnök: Engedelmet kérek, megjegyeztem, erre mondta.

Meglehet egyébiránt, hogy rosszul emlékszem, tehát nem poesis, csak hogy nem tartja valószínűnek és nem tartja, hogy igaza van.

Én, t. ház, a magam részéről is tudom azt, a mit Mudrony Soma t. képv. ur igen helyesen fölhozott, hogy a közvélemény néha jelszavakat ragad meg, néha a szenvedélyességig hagyja magát feltüzelní, de ezen szenvedély azontul lelohad. Igazsága van, csak hogy én azon meggyőződésben vagyok, hogy az ily szenvedély, mely jelszavak, kedvencz eszmék hangoztatásaival idéztetett elő, lelohad akkor, ha egy hosszú időre azon kérdéseket megoldva látja, de nem fog a dolog természete és a pártok érdekeltségénél fogva lelohadni akkor, ha egy-két évi idő végére mintegy praemiumul, ha folytattatik az izgatás, oda tüzetik a cél elérése; már pedig — igaza van abban Jókainak, ha t. éveken ho keresztül azt fogjuk hangoztatni, hogy a monarchia másik felének népei a mi zsirunkat akarják, ha ott azt fogják hangoztat-

ni pár évig, hogy mi itt az ő károsodásukkal akarunk holdogulni, akkor azután nem lesz meg e két nép közt az annyira szükséges benső összetartás, hogy ez a politikai viszonyok teljes lazulására fog csak vezethetni: ez uraim, akár mondta valaki, akár nem, nem poézis, de a szomorú valóságnak előttünk föltáruló képe. (Ugy van! a középén.)

Ez is némileg politikai színezetű, erről is tehát most még egy pár szót.

Hallottam többektől, hogy mi hasznunk van abban, ha itt a javaslatok elfogadtatnak is, mikor nem bizonyos, vagy talán némelyek szerint egész kétséges, hogy a másik állam törvényhozása el fogja-e azokat fogadni, vagy nem (Halljuk!) Én, t. ház először az itteni elfogadásban látom azon előnyt, hogy az képes hatni az odaát való elfogadásra is; mert én nem hiszem, hogy valaki abban megczáfolhasson, hogy két szerződő fél közt a végbefejezés rendesen akkor következik, midőn legalább az egész már elfogadta azt, a minek mindkét fél általi elfogadása útján az egyezés létre jön, de fontosnak tartom más okból is. Nemcsak Horánszky Nándor, hanem, ha jól emlékezem, Szilágyi Dezső ur is beszélt, bár nem ezen irányban a törvényhozásnak factorairól itt és ott.

Szilágyi Dezső: Minden factoráról!

Tisza Kálmán miniszterelnök: Tehát minden factoráról. Ép e szóra »minden« nagy szükségem van. (Derültség.)

A törvényhozásnak van itt három factora, van ott három factora. A mathesis szerint $2\text{-szer } 3 = 6$; de nálunk történetesen ez a $2\text{-szer } 3 = 5$; ha már most a magyar törvényhozásnak három factora elfogadta, akkor elfogadta a másik törvényhozásnak egyik factora. Nem fejtegetem tovább, de ebből látható, hogy ez irányban politikailag előnyben vagyunk. (Élénk helyeslés és tetszés a középén.)

T. ház! Hallottam még itt egy — nehogy kétségbe vonni látszassam, mindjárt azzal kezdem, egy nagy igazságot kimondani, azt ugyanis, hogy az, hogy ezen kormány jobbat létrehozni nem tudott, nem akarta, hogy ezen javaslatok elfogadtassanak. Tökéletesen igaz, és én felteszem azon t. képvis. urakról, kik a javaslatok elfogadása ellen szólnak, hogy ők tiszta tudatában, érzetében annak, hogy jobbat fognak létrehozni, — habár az egyik tiltakozott is az ellen, mint ha ő tevőleges politikai szerepet akarna játszani, a másik pedig úgy látszott, mint egy a politikai pályától való bucsuzása előtt akarná nézeteit a nemzetnek hagyományul hátrahagyni — ha mindezek daczára sikerül ezen javaslatok keresztülvitelét meggátolni, — birni fognak azon hazafias kötelességérzettel, hogy annak létesítésére, a mit ma kilátásba helyeznek, vállalkozni fognak. (Helyeslés a középben.) És e feltétel alatt, ha különösen birják azon varázsvesszőt, a melylyel a jelen kormány bukása perczében az eddig még csak a negatió terén egyező nézeteket az activ téren egyöntetű nézetté tömöríthessék, fellépésük teljesen jogosult, sőt ez kötelességük. (Helyeslések.)

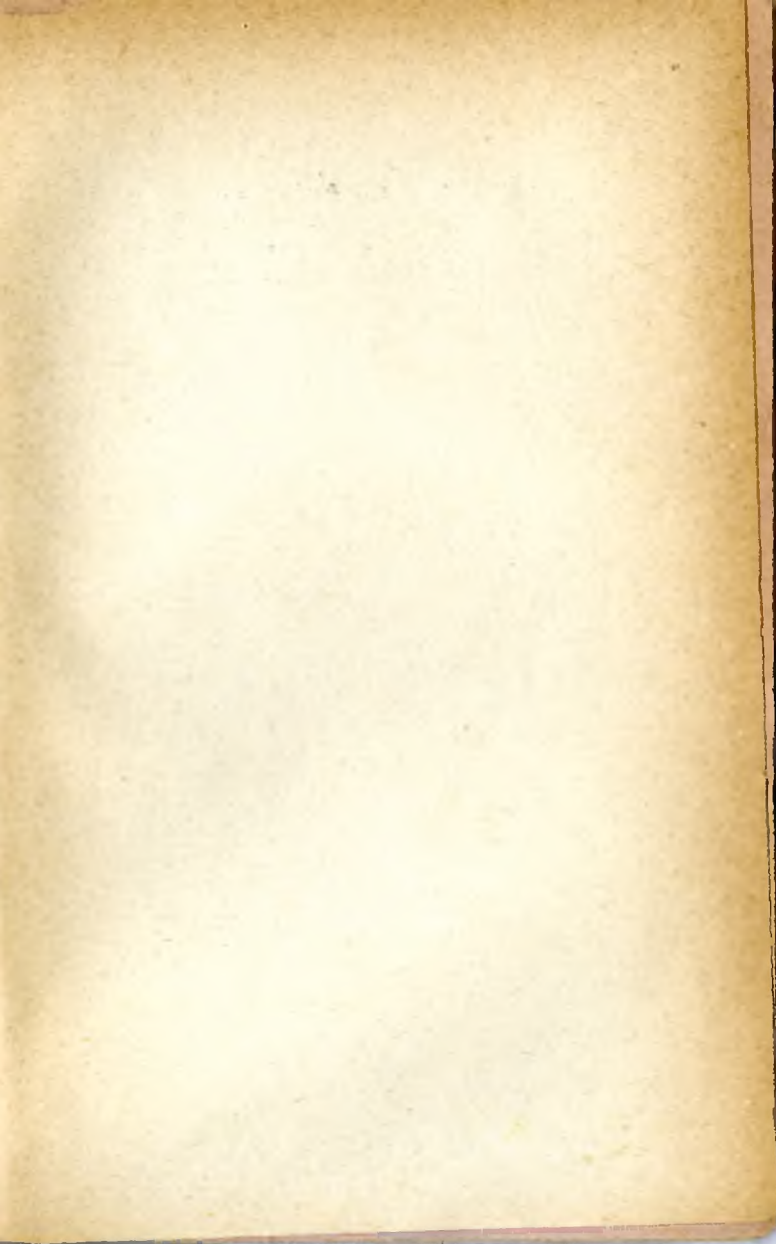
És én nem vagyok oly szerénytelen, nem tartok magunkra annyit, hogy be ne ismerjem, hogy ha az ország ügyeinek vezetését, ismét azok veszik át, kik nemcsak a theoria terén, de 1867. óta Magyarország pénzügyei és közigazdászata körül gyakorlati működésüket oly fényes eredménynyel tanusították, (Derűltség a középben és a balon.) azonnal oly mérvben helyre áll Magyarország hitele és a Magyarország iránti bizalom, hogy nekik sikerülni fog az egyezséget nálunknál jobban kivinni. Én egyről biztosíthatom a t. házat. (Halljuk!) Ha megkimélve az országot az átmeneti rázkódásoktól, fogna élénk terjeszteni jobb javaslatokat, vagy többet mondok, ha fogják élénk terjeszteni ezen, most általuk megtámadott javasla-

tokat, én ugyan fogok magamnak gondolni valamit arról, hogy minő politikai ethika van akkor a mostani kormány megbuktatásában (Derűltég), de biztosíthatom róla, hogy nem hátulról megtámadni, de szemben ülve védeni fogom azokat. (Élénk helyeslés a középén.)

T. ház! A dolog kellően meg van vitatva. Minden ember, azt hiszem, megalkothatta véleményét. Egyik felől állanak a javaslatok a bennök fekvő rosznak és jónak teljes ismeretével; azon javaslatok, melyeknek elfogadása esetén az ország e kérdésekben bizonyos számú évekre, a javaslat szerint tíz évre biztos nyugalomban lehet, és így lesz módja saját belügyeivel foglalkozni, és egyszersmind a valóban nem éppen könnyű külügyi helyzettel szemben a monarchia érdekeit teljes erővel védelmezni. Másfelől állanak a provisoriumnak vagy a külön vámterületnek fényes szónoklatok délibábjában felmutatott ismeretlen előnyei és állanak azon sokak által látni nem akart, de mint minden emberi intézménynél, ugy bizonyosan itt is létező bajok, a melyek okvetlenül ezzel is együtt járnak. Mindenki adni fogja bizonynyal szavazatát lelkiismeretes meggyőződése szerint. Én elfogadom Horánszky képviselő urnak azon mondatát, hogy a kormány mindegyik esetben felelős lesz, csak hogy azon esetben, ha javaslatai el nem fogadtatnak, a felelősség csak azért és annyiban érheti, a mennyiben nem volt elég lelki ereje és tehetsége meggyőzni az ország törvényhozásának többségét, hogy azok elfogadása jobb az országra nézve, mint azoknak elvetése. De szemben azzal, hogy azt hiszem, hogy ellenfeleink, sőt ellenségeink is azt megtagadni nem fogják, hogy szorgalommal, szivósággal, népszerűségünk kockáztatásával, mások szerint már is elvesztésével mindent megtettünk, hogy ezen javaslatokat keresztül vihessük, más felelősség minket ez esetben nem érhet.

Hanem akkor a némelyek által tagadott, általam látott bajok, ha bekövetkeznének, a melyek, hogy be ne következzenek, ha egyszer az ország ezen utra lépett, senki nálunk melegebben nem kívánja, de ha mégis bekövetkeznek, közös lesz velünk a szenvedés, közös a törekvés e bajok elhárítására, de azon felelősség, mely a hazafiúi lelkiismeretet önmaga ellen felláztatja, a mely elüzi a szemekről az álmot, azokat fogja érni, a kik a javaslatokat el nem fogadják. (Élénk helyeslés, hosszas éljenzés és tetszés a középén.)

DE BALLAGI GÉZA.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

A H O N

XVIII-dik évfolyamára

A „Hon” megjelenik naponként kétszer.)

Előfizetési árak: Évnegyedre 6 frt. Félévre 12 frt. Egy hónapra 2 frt.

Az esti kiadás postai külön küldéscért felülfizetés évnegyedenként 1 forint.

Az előfizetés postai utalvánnyal Budapestre a »Hon« kiadóhivatalába (Ferencziek-tere Athenaeum épület) küldendő.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ
Ü S T Ö K Ö S

LEGRÉGIBB MAGYAR ÉLCLAPRA.

Megjelenik vasárnaponként, számos képpel s változatos mulattató szöveggel.

Felelős szerkesztő:

SZABÓ ENDRE.

<i>Előfizetési feltétel.</i> : Egész évre	8 frt.
Félévre	4 »
Negyed évre	2 »

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

A
MAGYAR NÉPVILÁG

KÉPES HETILAPRA.

A »MAGYAR NÉPVILÁG« megjelenik hetenként egyszer, vasárnapra.

<i>Előfizetési ára</i> : Egész évre	4 frt
Félévre.	2 frt
Negyed évre	1 frt.

A megrendelések, előfizetési pénzek Budapestre, az Athenaeumhoz (Ferencziek-tere 3. szám) intézendők.

Budapest, 1880. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

